

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 179/03-23

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 6. novembra 2003 v senáte zloženom z predsedu Juraja Babjaka a sudcov Eduarda Bárányu a Ľubomíra Dobríka prerokoval sťažnosť A. M., bytom B. B., zastúpenej advokátom JUDr. M. S. Advokátska kancelária, Č., pre namietané porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 367/00 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 367/00 **p o r u š i l** základné právo A. M. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 367/00 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietáhov.

3. A. M. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 35 000 Sk (slovom tridsaťpäťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd v Žiline p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd v Žiline je p o v i n n ý uhradiť trovy právneho zastúpenia A. M. vo výške 10 555 Sk (slovom desaťtisícpäťstopäťdesiatpäť slovenských korún) na účet advokáta JUDr. M. S., Advokátska kancelária, Č., do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Sťažnosti A. M. vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 13. júna 2003 doručená sťažnosť A. M., bytom B. B. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. M. S., Advokátska kancelária, Č., v ktorej namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu v Žiline v konaní o neplatnosť okamžitého zrušenia pracovného pomeru vedenom pod sp. zn. 14 C 367/00.

Sťažovateľka uviedla, že 13. decembra 1999 zaslala Okresnému súdu v Čadci návrh, ktorým sa domáhala vyslovenia neplatnosti okamžitého zrušenia pracovného pomeru. Okresný súd v Čadci 17. februára 2000 odstúpil vec na ďalšie konanie Okresnému súdu v Žiline, na ktorom bola vec ďalej vedená pod sp. zn. 14 C 367/00. Dňa 15. marca 2002 bola sťažovateľka vyzvaná, aby oznámila aktuálne miesto podnikania odporcu, pretože na pôvodnom mieste nepodniká. V priebehu konania žiadala o odstránenie priet'ahov v konaní, a to urgenciami zo 17. júla 2001, 5. mája 2003 a 3. júna 2003.

Sťažovateľka vidí porušenie svojho ústavného práva v neprimeraných časových prieťahoch spôsobených nečinnosťou Okresného súdu v Žiline, ktorý od postúpenia veci do výzvy z 15. marca 2002, keď začal konať, teda vyše dvoch rokov, vo veci vôbec nekonal. Ďalšia doba nekonania Okresného súdu v Žiline vznikla od 3. mája 2002, keď sťažovateľka odpovedala na jeho výzvu, do dňa podania sťažnosti ústavnému súdu a trvá teda vyše jedného roka. Vo veci nebolo od 13. decembra 1999 nariadené ani jedno pojednávanie, čo je tri a pol roka od podania návrhu.

Sťažovateľka žiadala priznať primerané finančné zadosťučinenie, ktoré zdôvodnila dĺžkou celého konania a stavom právnej neistoty, čo pociťuje ako psychickú ujmu, pretože nevie, či jej pracovný pomer trvá alebo nie. V súčasnosti nie je zamestnaná a nemôže si ani uplatniť nárok z neplatného rozviazania pracovného pomeru. Nemá žiadny finančný príjem a je odkázaná na svojich blízkych. Okamžité rozviazanie pracovného pomeru poškodzuje jej pracovnú i občiansku povesť.

V závere sťažnosti sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd rozhodol, že:

„Základné právo A. M. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom Okresného súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 367/00 o neplatnosť okamžitého zrušenia pracovného pomeru bolo porušené.

Okresnému súdu v Žiline prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 367/00 konal bez zbytočných prieťahov.

A. M. priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 100 000 Sk ..., ktoré je Okresný súd v Žiline povinný jej vyplatiť do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

Sťažnosť sťažovateľky bola uznesením ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 179/03 z 21. augusta 2003 prijatá na ďalšie konanie.

Vo veci bolo vyžiadané vyjadrenie predsedu Okresného súdu v Žiline, ktorý v liste z 15. októbra 2003 uviedol, že predkladá spis so stanoviskom sudkyne. Zároveň uviedol: «Náš súd sa môže vyjadriť k veci len od 9. 3. 2000, keď spis bol doručený

nášmu súdu. Zo spisu a stanoviska sudkyne vyplýva, kedy došlo k časovým úsekom, počas ktorých sa nekonalo. Počas PN sudkyne nebolo možné spisy pridelit' inému sudcovi, pretože ak sudca by k 500 svojim spisom dostal ďalších 100 - 800 spisov (podľa spôsobu rozdelenia), určite by ani v jednom neurobil úkon. Pri stanovení 6 mesiacov ako už obvyklej lehote, ktorá sa považuje za priet'ah, je potrebné ozrejmiť, z čoho sa vychádza.

Treba brať do úvahy lehoty, systém práce na súdoch, zásady procesu a možnosti štátu (určite na dĺžku konania majú vplyv aj ekonomické, historické a sociálne okolnosti štátu). Šesť mesiacov vzhľadom na typ procesu, možnosti štátu, advokátsky typ konaní s prepracovaným systémom právneho zastúpenia pre nemajetných, je iný časový úsek v USA, Francúzsku, Slovensku, postsovietskej republike a pod. Napr. za dva - tri roky odhadujem, že na našom súde budú optimálne podmienky - moderná, komplexne zrekonštruovaná budova, informačné technológie s komplexným PC vybavením, programovým a informačným vybavením, naplnený počet sudcov, vyšších súdnych úradníkov a zamestnancov, ustálený nápad nových vecí a aké také vyrovnanie sa s minulosťou. V novom procese bude väčší nápor a tlak na prípravu pojednávania, písomné konanie a pokusy o odstránenie nesporných skutočností zo strany vyššieho súdneho úradníka, tajomníka a asistentky taký, že sudca prvý úkon urobí až po 6 mesiacoch alebo doba 6 mesiacov akejkoľvek nečinnosti bude príliš dlhá.

Zmení Ústavný súd pohľad na dobu 6 mesiacov a „skráti ju“? Alebo „skráti“ je len vo vzťahu k jeho súdu. Veď voči účastníkom by to bolo správne. Už teraz na niektorých súdoch, kde je niektorá agenda úzka a sudca doslova čaká na novú vec (aby mu nezmenili náplň práce) a pojednávanie vytýči o 2 - 3 týždne po podaní návrhu, je v tomto prípade správne čakať na 6 mesiacov nečinnosti, aby mohlo byť vyslovené porušenie ústavného práva.

V budúcnosti možno očakávať žaloby v zdravotníctve, keď sa občanovi nedostane na vidieku starostlivosti ako na špičkovom pracovisku v centre. Neplnenie ústavného práva na starostlivosť podľa aktuálnych poznatkov bude znamenať automatické konštatovanie, že iba keď budú všade špičkové pracoviská, nepôjde o porušenie ústavného práva?

Očakávam toleranciu od Ústavného súdu pri prednášaní môjho stanoviska v tom smere, že ho bude vykladať dobromyseľne. Jeho podstatou je naznačenie, že či súčasný náhľad na problém nemá medzery. Zjednodušene povedané, nájdeme v spise 6 mesiacov nečinnosti a konštatujeme porušenie práva. (Tým pochopiteľne sa nedotýkam iných dôvodov priet'ahov - nesústredený a nekompetentný postup súdu, zavinenie účastníka a pod.) Napokon aj Ústavný súd je zavalený množstvom vecí a nepochybne sa v zmysle vlastnej judikatúry dostáva do situácie priet'ahov v konaní (nečinnosť a meškanie účastníkov vrátane jeho súdu). Tým sa problém nevyrieši. Novelizáciou predpisov (počet sudcov a zamestnancov sa už zmenil), je možné, že Ústavný súd aj pod ťarchou vlastných problémov bude prehodnocovať vlastnú judikatúru.»

K stanovisku predsedu Okresného súdu v Žiline bol priložený prehľad úkonov vykonaných zákonnou sudkyňou bez jej stanoviska k veci.

Obaja účastníci konania prehlásili, že netrvajú na ústnom prejednaní veci.

II.

Predmetom konania vo veci vedenej pod sp. zn. 14 C 367/00 bola žaloba o neplatnosť okamžitého zrušenia pracovného pomeru. Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu sp. zn. 14 C 367/00 ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania:

Sťažovateľka 13. decembra podala Okresnému súdu v Čadci žalobu o neplatnosť okamžitého zrušenia pracovného pomeru proti P. M. - PM. K návrhu bolo pripojené splnomocnenie pre jej právneho zástupcu, výpis zo živnostenského registra odporcu (č. 1. 4), pracovná zmluva (č. 1. 5), prípis o zrušení pracovnej zmluvy (č. 1. 6) a zápis o inventarizácii (č. 1. 7). Návrhu bola pridelená sp. zn. 4 C 1652/99.

Dňa 11. januára 2000 bola Okresnému súdu v Čadci podaná žiadosť sťažovateľky o vydanie potvrdenia pre sociálne účely (č. 1. 9).

Dňa 15. februára Okresný súd v Čadci vydal potrebné potvrdenie.

Dňa 18. februára 2000 sudca vydal pokyn odstúpiť spis podľa § 85 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku Okresnému súdu v Žiline z dôvodu miesta podnikania odporcu. Pokyn bol expedovaný 22. februára 2000.

Dňa 9. marca 2000 vec prevzal Okresný súd v Žiline (č. 1. 12) a pridelil jej sp. zn. 14 C 367/00.

Dňa 5. júna 2000 sudca vydal pokyn doručiť žalobu odporcovi (č. 1. 13). Žaloba sa vrátila pre závalu v doručení.

Dňa 13. marca 2001 sudca požiadal Obecný úrad v Divine o oznámenie pobytu odporcu (č. 1. 17).

Dňa 19. júla 2001 sťažovateľka urgovala Okresný súd v Žiline, aby vytýčil termín pojednávania (č. 1. 18).

Dňa 5. septembra 2001 Národný úrad práce požiadal o vyjadrenie, či spor trvá.

Dňa 25. februára 2002 Národný úrad práce opakovane požiadal o oznámenie, či spor trvá.

Dňa 1. marca 2002 sťažovateľka opakovane urgovala vytýčenie termínu pojednávania (č. 1. 21).

Dňa 15. marca 2002 Okresný súd v Žiline požiadal sťažovateľku, aby oznámila miesto podnikania odporcu a oznámila Národnému úradu práce, že spor trvá.

Dňa 6. mája 2002 sťažovateľka oznámila požadované údaje (č. 1. 26). Žaloba odporcovi nebola doručená (č. 1. 29 - 30).

Dňa 9. mája 2003 sťažovateľka urgovala vytýčenie pojednávania (č. 1. 31).

Dňa 25. júla 2003 Okresný súd v Žiline oznámil Národnému úradu práce, že spor nie je ukončený.

Na č. 1. 35 sa nachádza zoznam úkonov sudcu.

III.

Podľa čl. 124 ústavy je ústavný súd nezávislým orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných priet'ahov.

Ústavný súd už vo svojich predchádzajúcich rozhodnutiach uviedol, že účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdneho orgánu, pričom k naplneniu tohto práva dochádza až právoplatným súdnym rozhodnutím (II. ÚS 26/95, I. ÚS 47/96, I. ÚS 55/97).

Samotným prerokovaním veci na súde alebo inom štátnom orgáne sa právna neistota neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet (I. ÚS 10/98).

Otázku existencie zbytočných priet'ahov v konaní, a tým aj porušenia základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy skúma ústavný súd vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa právnej a faktickej zložitosti veci, podľa správania účastníka konania a spôsobu, akým v konaní postupoval súd (II. ÚS 74/97, I. ÚS 70/98).

1. V posudzovanom prípade ide o závažný pracovnoprávny spor, ktorý sa osobitne nelíši od pracovnoprávnych sporov tohto druhu (o neplatné skončenie pracovného pomeru a náhradu mzdy). Ide o závažnú statusovú vec z hľadiska sociálneho postavenia sťažovateľky. Z vyjadrení sťažovateľky, Okresného súdu v Žiline ani z obsahu predloženého súdneho spisu ústavný súd nezistil žiadnu okolnosť, ktorá by odôvodňovala záver o právnej alebo skutkovej zložitosti veci.

2. Správanie sťažovateľky v konaní možno hodnotiť ako aktívne. Už pri podaní návrhu predložila doklady k právnemu posúdeniu veci. V ďalšom jej priebehu sa viackrát domáhala vytýčenia pojednávania, a to 19. júla 2001, 1. marca 2002 a 9. mája 2003. Jej postoj k veci ústavný súd hodnotí ako aktívny a nebolo zistené, že by z jej správania bolo možné vyvodit' záver o tom, že prispela k vzniknutým priet'ahom.

3. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo ku zbytočným priet'ahom, bol postup Okresného súdu v Žiline, ktorého nekonaním malo dôjsť k porušeniu základného práva sťažovateľky. Ide teda o hodnotenie postupu vo veci po 9. marci 2000, keď mu vec napadla (bola odstúpená) z Okresného súdu v Čadci. Ústavný súd zistil, že Okresný súd v Žiline v takej závažnej veci nevykonal za obdobie vyše tri a pol roka ani jeden úkon, ktorý by smeroval k objasneniu právnej stránky veci a k rozhodnutiu v nej.

Tvrdenia predsedu Okresného súdu v Žiline sa nedotýkajú veci samej a v tomto období tento súd okrem pokusov, ktoré možno hodnotiť ako nespôsobilé doručit' odporcovi i len žalobu, hoci mal na to prostriedky, a to zistením jeho pobytu cez centrálnu evidenciu pobytu obyvateľ'ov alebo cez mestský úrad v mieste jeho bydliska až po doručenie Policajným zborom. Jediným úkonom v tomto smere bola výzva Obecnému úradu v Divine, ktorú mal odporca uvedenú ako sídlo subjektu (živnosti). Samotná zákonná sudkyňa označila svoje tri úkony, a to referát z 5. júna 2000 (expedovaný 7. júna 2000), referát z 1. marca 2001 (výzva Obecnému úradu v Divine expedovaná 12. marca 2001) a referát z 15. marca 2002, v ktorom žiada sťažovateľku o oznámenie miesta podnikania odporcu. V období od 21. marca 2003 do 12. mája

2003 bola sudkyňa práceneschopná a od 19. mája 2003 do 23. mája 2003 bola na rehabilitačnom pobyte sudcu.

Nečinnosť sudcu v týchto obdobiach aj tak predstavuje 3 roky bez toho, aby sa konalo čo len jedno pojednávanie vo veci. Uvedené skutočnosti svedčia o tom, že Okresný súd v Žiline nekonal plynulo a dôsledne v záujme efektívneho a rýchleho odstránenia právnej neistoty sťažovateľky.

Ústavný súd preto dospel k záveru, že ústavné právo sťažovateľky zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy bolo nečinnosťou Okresného súdu v Žiline porušené.

Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Pretože ústavný súd zistil, že nečinnosťou Okresného súdu v Žiline došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prietahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza sťažovateľka domáhajúca sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala aj priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 100 000 Sk, ktoré zdôvodnila dĺžkou celého konania a pretrvávajúcim stavom právnej neistoty. Nekonanie zo strany súdu pociťuje ako psychickú ujmu z dôvodu, že nevie, či jej pracovný pomer trvá alebo nie, a nemôže si uplatniť ani nárok z prípadného neplatného rozviazania pracovného pomeru.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy a ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, môže priznať tomu, koho základné práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde má primerané finančné zadosťučinenie povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Súčasťou zadosťučinenia sťažovateľky je aj samotné deklarovanie porušenia jej základného práva, ako aj príkaz ústavného súdu Okresnému súdu v Žiline, aby vo veci ďalej konal bez zbytočných prietáhov.

Sťažovateľka žiadala priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 100 000 Sk.

Pri určovaní výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu, hlavne na predmet sporu vyžadujúci obzvlášť urýchlené konanie. Súčasne sa pritom riadi úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie prípadná náhrada škody.

Hoci ústavný súd deklaroval porušenie ústavného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a prikázal tiež Okresnému súdu v Žiline, aby v označenej veci konal bez zbytočných prietáhov, vzniknutý stav nemožno účinne odstrániť len uplatnením tejto právomoci ústavného súdu. V dôsledku toho ústavný súd rozhodol o použití primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 35 000 Sk, pričom zohľadnil

tvrdenia sťažovateľky o jej právnej neistote, ktorá má na jej osobu i závažné sociálne dopady.

Vo zvyšnej časti ústavný súd sťažnosti sťažovateľky nevyhovel.

Právny zástupca sťažovateľky si uplatnil náhradu trov konania za dva úkony, a to prevzatie a prípravu zastúpenia a návrh ústavnému súdu po 4 270 Sk, ako aj režijný paušál po 128 Sk, spolu 8 796 Sk. Zároveň predložil ústavnému súdu osvedčenie o registrácii pre daň z pridanej hodnoty sp. zn. 654/3100/53598/01/Mic5 z 24. augusta 2001, podľa ktorého je platcom dane od 1. októbra 2001, preto si uplatnil DPH 20 %, t. j. 1 759,20 Sk, spolu 10 555,20 Sk.

Pri určení výšky náhrady trov ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb. Zistil, že právny zástupca si uplatnil výšku trov právneho zastúpenia podľa citovanej vyhlášky, preto mu predmetné trovy priznal a zároveň v zmysle ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde zaviazal Okresný súd v Žiline tieto trovy uhradiť.

Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. novembra 2003